ГЛУХІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК

ГЛУХІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 16

Глухів – 2010

ББК 74.58
В – 53
УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 16. – Глухів: ГНПУ ім. О.Довженка, 2010. – 246 с.

ISBN 966-376-071-0

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання молоді в навчальних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

Редакційна колегія:

Головний редактор: кандидат педагогічних наук, професор Курок Олександр Іванович.

Заступник: кандидат педагогічних наук, доцент Зінченко Володимир Павлович.

Секретар: кандидат педагогічних наук, доцент Каліш Валентина Антонівна.

Члени редколегії:

Бріжатий Олександр Володимирович – кандидат педагогічних наук, перший проректор (Глухівський НПУ ім О. Довженка)

Вашуленко Микола Самійлович – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (Глухівський НПУ ім. О. Довженка);

Вільчковський Едуард Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Волинський НУ ім. Лесі Українки);

Давиденко Галина Йосипівна – доктор педагогічних наук, професор (ГНПУ ім. О. Довженка);

Загородня Людмила Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент ГНПУ ім. О. Довженка);

Курок Віра Панасівна – кандидат педагогічних наук, доцент (ГНПУ ім. О. Довженка);

Міщик Людмила Іванівна – доктор педагогічних наук, професор (ГНПУ ім. О. Довженка);

Новиков Анатолій Олександрович – доктор філологічних наук, професор (ГНПУ ім. О. Довженка);

Носко Микола Олексійович – доктор педагогічних наук, професор (Чернігівський НПУ ім. Т.Г. Шевченка);

Семеног Олена Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України);

Сидоренко Віктор Костянтинович – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (Національний університет біоресурсів і природокористування України);

Собко Валентина Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент (ГНПУ ім. О. Довженка);

Затверджено Вченою Радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 9 від 29 червня 2010 р.)

Затверджено ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (Постанова Президії ВАК України від 30 червня 2004 р. №3-05/7)

Адреса редакції: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська область, 41400

ISBN 966-376-071-0

© ГНПУ ім. О. Довженка

Key words: computer technologies of the education (WHO), modeling, pedagogical software programs (PPS), botanical knowledges.

УДК 378.014 **Л.В.Задорожна-Княгницька**

ПЕДАГОГІЧНА АКСІОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті висвітлюються аспекти формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів засобами педагогічної аксіології. Розкривається сутність та значення ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів як вагомого чинника формування здорового способу життя.

Ключові слова: педагогічна аксіологія, здоровий спосіб життя, ціннісні орієнтації, професійна компетентність.

Постановка проблеми. У контексті сучасних змін, що відбуваються в економічному, культурному, екологічному просторі нашої незалежної держави в XXI ст., особливої гостроти набувають проблеми формування здорового способу життя як детермінанти гармонійного розвитку дитини, учня, студента в цілому та студента-педагога зокрема.

В умовах переходу від авторитарної освіти до освіти гуманістичного типу виникає потреба у педагогах нового покоління, які б відзначалися широкою освіченістю, високою загальною культурою, багатим духовним світом, справжньою інтелігентністю, глибоким знанням своєї спеціальності, методичною майстерністю та являли собою взірець для наслідування в усіх сферах життєдіяльності.

В останнє десятиліття у вітчизняній педагогічній науці проблемам підготовки вчителя приділяється значна увага. Свідченням посиленого інтересу до проблеми є науково-методичні публікації у фахових виданнях, низка дисертаційних досліджень, конференції, методичні семінари, на яких розглядаються різні аспекти підготовки майбутнього вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації та удосконалення професійної підготовки майбутнього фахівця розробляється зокрема у таких контекстах: теоретичні основи вдосконалення професійної підготовки вчителя (О.О. Абдуліна, М.Б. Євтух, Л.С. Нечепоренко, Н.Д. Хмель та ін.), формування професійних якостей особистості вчителя (Є.П. Бєлозерцев, О.І. Бульвінська, А.І. Щербаков та ін.), формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя (Є.С. Барбіна, І.А. Зязюн, Н.В. Кузьміна, Р.М. Роман, Н.М. Тарасевич та ін.), формування професійної готовності студента до педагогічної діяльності (В.Й. Бочелюк, Л.П. Кадченко, А.Й. Капська та ін.), індивідуалізація професійної підготовки (О.М. Пєхота, А.В. Ткаченко та ін.), виховання особистості студента, як майбутнього фахівця (А.С.Алексєєва, Л.В.Долинська, С.Д.Максименко, О.Г.Мороз, Т.С.Яценко).

Проблема професійного розвитку особистості нероздільна з проблемою формування її способу життя. На жаль, цей контекст фахової підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах дослідники розглядають лише побіжно. Разом з тим актуальність формування здорового способу життя обумовлюється не лише високими вимогами до особистості вчителя, але й детермінованістю подальшого розвитку держави, станом здоров`я населення.

Метою публікації є з`ясування та розширення можливостей аксіології у процесі формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів.

Завдання:

1. З`ясування технологічних можливостей вищого навчального закладу у процесі формування здорового способу життя засобами педагогічної аксіології.

2. Обґрунтування значення ціннісних орієнтацій студентів у процесі формування здорового способу життя.

Процес підготовки майбутніх учителів будується у відповідності з державними стандартами вищої освіти, які передбачають озброєння майбутніх фахівців знаннями з соціально-гуманітарних, природничо-наукових, професійно-орієнтованих дисциплін, дають можливість для простору індивідуального вибору спецкурсів та спецсемінарів на основі особистих уподобань (варіативна частина).

Разом із тим, програма підготовки вчителя поряд із компонентами академічного змісту предметів, що вивчаються, та розвитком позитивних якостей студента передбачає озброєння випускників необхідними прийомами і методами збереження власного здоров`я; вироблення вмінь та навичок їх використання у професійній діяльності та повсякденному житті. До таких слід віднести:

- комплекс якостей майбутнього фахівця, що утворюють стійкий "імунітет" проти несприятливих впливів (куріння, алкоголізм, уживання наркотиків тощо);
- постійна турбота про власне здоров`я; здатність у різних ситуаціях займати адекватну позицію;
- здатність вести діалог у процесі здійснення антиалкогольної та антинаркотичної пропаганди;
- уміння переконувати і навіювати;
- оптимізм;
- емоційна стійкість;
- здатність до педагогічного спостереження.

Таким чином, процесуальний аспект проблеми формування здорового способу життя пов'язаний з двома різними, хоч і взаємообумовленими, підходами: практичним і теоретичним. За відсутності взаємообумовленості цих підходів знання про шкідливість куріння, алкоголізму, наркоманії, надмірного харчування тощо так і залишаються сумою "мертвих" теоретичних положень у свідомості особистості. У цьому зв'язку зміст життєдіяльності людини визначається спрямованістю активності особистості не лише на пізнання, але й активне використання набутих знань, удосконалення вмінь та навичок.

При акмеологічному тлумаченні особистісно-діяльнісної природи формування здорового способу життя плідно використовується методологічний принцип єдності свідомості та діяльності, сформульований С.Л.Рубінштейном. Дослідження вчених акмеологів свідчать, що готовність випускників вищих навчальних закладів до життєвої та педагогічної діяльності слід вивчати в діяльнісних проявах особистості, коли особистість розвиває свої складні загальні та спеціальні можливості, змінюється система потреб і цінностей суб`єкта праці [1, с. 307]. А це можливо лише за умови практичного підходу.

Роль механізму зв'язку між практичним та теоретичним підходами виконує аксіологічний, або ціннісний підхід. Цінності – це перевага певних смислів і побудованих на цій основі способів поведінки [3, с. 36]. Постійними на різних етапах розвитку людського суспільства є такі вартості, як життя, здоров`я, краса. Вони несуть у собі гуманістичне начало, і тому витримали перевірку в практиці світової історії.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що формування фізичної культури як складової культури педагогічної на операціональному рівні можливе лише за умови насиченості процесу професійної підготовки активною практичною діяльністю, під час якої не лише повідомляються знання з валеології, екології та гігієни, але й удосконалюються вміння та навички активно використовувати ці знання на практиці.

На системний підхід у фізичному вихованні молоді орієнтує комплексна програма "Фізичне виховання – здоров`я нації", в якій фізичне виховання в навчально-виховній сфері розглядається як складова частина загальної системи освіти, покликана забезпечувати розвиток фізичного й морального здоров`я, розумову та психологічну підготовку людини до активного життя й професійної діяльності.

Особливу роль у процесі формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів відіграють заняття з фізичної культури, на яких вирішуються наступні завдання:

1. Сприяння зміцненню здоров`я студентів, підвищення їх працездатності.
2. Формування рухових умінь і навичок у процесі виконання певних рухів.
3. Сприяння придбанню студентами необхідних знань у галузі фізичної культури, спорту, гігієни та медицини про значення фізичної культури і спорту для зміцнення здоров`я.
4. Розвитку основних фізичних якостей студентів, забезпечення єднання фізичного виховання з моральним, естетичним, трудовим, розумовим.
5. Виховання вольових і моральних якостей, свідомого ставлення студентів до власного організму, формування вмінь "берегти здоров`я" тощо.

Однак, як засвідчує аналіз діяльності вищих навчальних закладів, заняття з фізичної культури є вагомим, але не єдиним чинником формування здорового способу життя майбутніх фахівців. Аксіологічний підхід передбачає комплексну взаємодію можливостей усіх навчальних предметів у формуванні усвідомлення студентською молоддю цінності власного здоров`я.

В основі педагогічної аксіології лежить розуміння і ствердження ідеї всебічного і гармонійного розвитку особистості, що містить у собі єдність духовного та фізичного. Очевидно, що ця єдність є несумісною з наявними в особистості шкідливими для здоров`я звичками та нахилами.

У зв'язку з тим, що ця ідея є основою ціннісно-світоглядної системи гуманістичного типу, вона визначає ціннісні орієнтації культури і допомагає особистості орієнтуватись у побудові особистого життя.

Навчальні дисципліни суспільно-гуманітарного (культурологія, етика та естетика, історія світу, безпека життєдіяльності, основи екології, валеологія) та психолого-педагогічного циклів (педагогіка, етнопедагогіка, загальна, вікова та педагогічна психологія, технологія педагогічної майстерності,

методика виховної роботи) мають вагомий потенціал для формування суспільної культури, обізнаності, моральних переконань та естетичних смаків, ціннісних орієнтацій, що лежать в основі стійкого прагнення до досягнення гармонійного та всебічного розвитку власної особистості. Звернення до історії виникнення та розвитку ідеї всебічного та гармонійного розвитку особистості (калокагатія), уславлення краси людини у творах художнього мистецтва, літератури та музики, вивчення національного культурно-історичного ідеалу, постійне акцентування уваги студентів на проблемах життя, краси, здоров`я є вагомою складовою теоретичного підґрунтя здорового способу життя.

Висновки. Отже, усвідомлення особистістю здорового способу життя як одного з його основних цінностей автоматично обумовлює фізичну активність цієї особистості у гартуванні організму, протидії згубним звичкам та пропаганді занять фізичною культурою.

Ціннісні орієнтації особистості є однією з головних характеристик особистості, а її розвиток – основним завданням гуманістичної педагогіки.

Досягти результату міцного засвоєння загальнолюдських ціннісних орієнтацій можна лише цілеспрямованою працею навчальних закладів, постійною орієнтацією на підготовку не просто вчителя, а наставника, взірця для учнів.

Література

1. Деркач А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн.1. Методолого-прикладные основы акмеологических исследований./ А.А. Деркач. – М., 1999.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб./ І.А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. – С.288
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник./ Н.Є. Мойсеюк. – 3-є видання, доповнене, К.: 2001. – С.608
4. Фастовец П.В. Формирование профессионально-педагогической направленности личности учителя: автореф. дис. канд. психолог. наук./П.В. Фастовец. – М., 1999.
5. Педагогічна професія і особистість учителя: Методичні рекомендації /Укладач Н.В.Гузій.-К., НПУ ім М.П. Драгоманова, 2000 – С.19

Резюме

В статье освещаются аспекты формирования здорового образа жизни студентов высших учебных заведений средствами педагогической аксиологии. Раскрывается сущность и значение ценностных ориентаций будущих педагогов как весомого фактора формирования здорового образа жизни.

Ключевые слова: педагогическая аксиология, здоровый образ жизни, ценностные ориентации, профессиональная компетентность.

Summary

The aspects of forming of healthy way of life of students of higher educational establishments by facilities of pedagogical axiology are lighted in the article. Essence and value of the valued orientations of future teachers opens up as ponderable factor of forming of healthy way of life.

Key words: pedagogical axiology, healthy way of life, valued orientations, professional preparation.

УДК 378

І.В.Дубок

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ"

Стаття присвячена теоретичним аспектам аналізу сутності поняття "здоровий спосіб життя". Окреслені основні підходи до розв`язання проблеми формування культури здоров`я у студентів педагогічного університету.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, педагогічні технології виховання, культура здоров'я студента.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних проблем сьогодення є виховання здорового способу життя. Тільки здорові тілом і душею люди можуть брати активну участь у зміцненні своєї держави. Головні завдання формування здорового способу життя висвітлені в Державній програмі "Діти України", в Цільовій комплексній програмі "Фізичне виховання – здоров'я нації" та ін.

У Національній доктрині розвитку освіти наголошується на тому, що освіта і фізичне виховання – основа для забезпечення здоров′я громадян. Підкреслюється, що саме держава разом з громадськістю сприяє збереженню здоров′я учасників навчально-виховного процесу, проведенню та впровадженню в